

ตำราทักษะกับการตั้งชื่อของคนไทย

อำนาจ ปักษาสุข*

บทคัดย่อ

“ตำราทักษะ” เป็นตำราการตั้งชื่อที่ได้รับความนิยมในสังคมไทย โดยจะนำความรู้ในตำราทักษามาใช้ตั้งชื่อบุคคลทั้งนามฉายาพระสงฆ์ พระนามเจ้านาย และชื่อบุคคลทั่วไป ทั้งนี้เป็นเพราะคนไทยให้ความสำคัญกับชื่อและเชื่อว่าชื่อที่ดีจะเป็นสิริมงคลช่วยให้เจ้าของชื่อมีชีวิตที่ดี มีความสุข

---

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Tamra Taksa and Thai Naming

Amnat Paksasuk

Abstract

“Tamra Taksa” is a very famous textbook among Thai people as a reference for naming monks, royal family members, and ordinary Thai people. Names are considered very important and good names are believed to lead to a good and happy life.

ในสังคมไทยนั้นคนไทยให้ความสำคัญกับชื่อของบุคคลเป็นอย่างมาก เนื่องจากชื่อเป็นสิ่งสำคัญสำหรับใช้ในการเรียกขานและใช้จำแนกบุคคลเพื่อความสะดวกและความถูกต้องในการสื่อสาร อีกทั้งคนไทยในสังคมยังเชื่อว่าชื่อมีความสัมพันธ์กับตัวบุคคลอีกด้วย โดยเชื่อว่าชื่อที่ดีจะเป็นสิริมงคลช่วยให้เจ้าของชื่อมีชีวิตที่ดี มีความสุข ในขณะที่เดียวกันชื่อที่ไม่ดี เป็นกาลกิณีก็อาจทำให้เจ้าของชื่อมีความทุกข์ได้

การตั้งชื่อบุคคลเพื่อให้เป็นสิริมงคลนั้นมีกฎเกณฑ์เป็นตำราซึ่งนับอยู่ในวิชาโหราศาสตร์ โดยหลักโหราศาสตร์ในการตั้งชื่อที่คนไทยยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยโบราณจนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและเชื่อถือกันมากที่สุดคือการตั้งชื่อตามตำราทักษาดังที่สุภาพวรรณ ณ บางช้าง (๒๕๒๗, น.๑๐๗) กล่าวไว้ว่า “ลักษณะที่นิยมกันมากที่สุดคือเลือกใช้ภาษาในการตั้งชื่อให้ถูกต้องตาม*คัมภีร์นามทักษาปกรณ์*”

๑. ความรู้เกี่ยวกับตำราทักษา

“ตำราทักษา” นั้นมีการกล่าวถึงโดยใช้ชื่อแตกต่างกันออกไป เช่น *คัมภีร์ทักษาพยากรณ์* *คัมภีร์ทักษาปกรณ์* *คัมภีร์มหาทักษาพยากรณ์* หรือ*คัมภีร์มหาทักษา* เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เนื้อหาโดยรวมของคัมภีร์เหล่านี้มีลักษณะเหมือนกันคือเป็นตำราทางวิชาโหราศาสตร์ที่ใช้พยากรณ์ความเป็นไปตามอิทธิพลของดวงดาวทั้ง ๘ ดวง ที่เรียก

ว่าอัฐเคราะห์ (สมชาย สำเนียงงาม, ๒๕๔๕, น.๓๖) ทั้งนี้ในบทความนี้ผู้ศึกษาจะเรียกตำราดังกล่าวว่า “ตำราทักษา”

ตำราทักษานี้มาจากคำ “ทักษ” เป็นคำสันสกฤต แปลว่า ความสามารถ ความสันทัด และความชำนาญ นอกจากนี้ยังเป็นชื่อเทวดาสาคัญองค์หนึ่ง คือ พระทักษมุณีซึ่งเป็นมานสาบุตร (บุตรเกิดแต่ใจ) ของพระพรหม พระทักษมุณีมีธิดากับนางประสูติ ๒๔ นาง แต่ละนางได้เป็นชายาของมุณีและฤๅษีที่สำคัญ ๆ รวมถึงพระอิศวรด้วย อีกทั้งยังมีธิดาอีก ๒๗ นางซึ่งล้วนเป็นชายาของพระจันทร์ และแต่ละนางยังเป็นนักษัตรประจำท้องฟ้าทั้ง ๒๗ หมู่อีกด้วย ทั้งนี้เหตุที่นำคำ “ทักษ” มาเป็นชื่อ “ตำราทักษา” อาจเป็นเพราะความนิยมนับถือบูชาเทวดาชั้นสูง ได้แก่ พระทักษมุณีซึ่งเป็นพระสัสสุระของมุณีและเทพที่สำคัญ อีกทั้งยังเป็นบิดาแห่งนางนักษัตรซึ่งเกี่ยวข้องกับดวงดาวอันเป็นรากฐานแห่งการพยากรณ์ อีกสาเหตุหนึ่งที่น่าคำ “ทักษ” มาใช้เป็นชื่อตำราอาจเป็นเพราะถือเอาคำ “ทักษ” ว่าเป็นเครื่องแสดงความวิเศษของตำราว่าเป็นตำราพยากรณ์ที่สามารถหรือเข้มแข็งยิ่งกว่าตำราที่มีมาก่อน (สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรี, ๒๕๐๙, น.๓-๕)

ตำราทักษาเดิมเป็นภาษาบาลีสันสกฤต ไม่ทราบว่ามีผู้ใดแต่งขึ้น แต่เป็นตำราที่ให้ประโยชน์ทางวิชาโหราศาสตร์อย่างกว้างขวาง ช่วยสนับสนุนตำราจักรที่ปนี ซึ่งเป็นตำราโหราศาสตร์ว่าด้วยการพยากรณ์และทำนายลักษณะบุคคลตามราศีต่าง ๆ ให้มีความละเอียดครอบคลุมมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นหลักให้แก่คัมภีร์อื่นๆ อีก อาทิ คัมภีร์พิชัยสงครามที่ใช้เป็นคู่มือในการรบ และคัมภีร์โศฬสบุร่า ที่ใช้สำหรับเลือกที่ดินปลูกสร้างบ้านเรือน เป็นต้น (ประพิช สุทธบุตร, ๒๕๑๓, คำนำ) แต่พหูพลวงกล่าวว่าตำราทักษาเป็นคัมภีร์มาจากมอญซึ่งมาชำระในสมัยรัตนโกสินทร์ (พหูพลวง, ๒๕๔๖, น.๒๑)

ส่วนหนึ่งของตำราทักษาได้กล่าวถึงการตั้งชื่อซึ่งเป็นโหราศาสตร์ขั้นพื้นฐานที่คนไทยรู้จักและนิยมปฏิบัติสืบกันมา โดยมีแบบทักษาที่แบ่งออกเป็น ๘ ช่องแสดงด้วยหมายเลข ๑-๘ หมายเลขดังกล่าวแทนอัฐเคราะห์หรือพระเคราะห์ทั้ง ๘ หมายเลข ๑ หมายถึงพระอาทิตย์ คัมภีร์ครองรักษาผู้ที่เกิดวันอาทิตย์ หมายเลข ๒ หมายถึงพระจันทร์ คัมภีร์ครองรักษาผู้ที่เกิดวันจันทร์ หมายเลข ๓ หมายถึงพระอังคาร คัมภีร์ครองรักษาผู้

ที่เกิดวันอังคาร หมายเลข ๔ หมายถึงพระพุท คุ่มครองรักษาผู้ที่เกิดวันพุทกลางวัน หมายเลข ๕ หมายถึงพระพุทหฺสบดี คุ่มครองรักษาผู้ที่เกิดวันพุทหฺสบดี หมายเลข ๖ หมายถึงพระศุภร คุ่มครองรักษาผู้ที่เกิดวันศุภร หมายเลข ๗ หมายถึงพระเสวร คุ่มครองรักษาผู้ที่เกิดวันเสวร และหมายเลข ๘ หมายถึงพระราหู คุ่มครองรักษาผู้ที่เกิดวันพุทกลางคืน

อนึ่ง การนับวันทางโหราศาสตร์นั้นจะแตกต่างกับการนับวันตามหลักสากล การนับวันตามหลักสากลจะเริ่มนับวันใหม่หลังเวลา ๒๔.๐๐ น. แต่การนับวันทางโหราศาสตร์จะเริ่มนับวันใหม่ตั้งแต่เวลา ๖.๐๐ น. เป็นต้นไป และถือเอาเวลาดังแต่พระอาทิตย์ขึ้นถึงเวลาพระอาทิตย์ตกเป็นเวลากลางวัน เวลาพระอาทิตย์ตกถึงพระอาทิตย์ขึ้นใหม่เป็นเวลากลางคืน ดังนั้นตามหลักนี้จึงถือว่าเวลาพระอาทิตย์ขึ้นเป็นวันใหม่ และเวลากลางคืนก่อนรุ่งสว่างยังคงเป็นส่วนของวันก่อน ยกเว้นผู้ที่เกิดวันพุทซึ่งมีพระเคราะห์ครองเป็น ๒ ระยะเวลา คือ พระพุทครองช่วงเวลากลางวันตั้งแต่เวลา ๖.๐๐ น. ถึง ๑๘.๐๐ น. ส่วนพระราหูครองช่วงกลางคืนตั้งแต่หลัง ๑๘.๐๐ น. จนถึง ๖.๐๐ น. (โสฬสเวท, ๒๕๒๕, น.๑๓-๑๔)

เมื่อจัดอัฐเคราะห์ทั้ง ๘ เข้ากับแบบทักษาซึ่งเรียงลำดับเป็น ๑ ๒ ๓ ๔ ๗ ๕ ๘ และ ๖ อัฐเคราะห์ทั้ง ๘ จึงเรียงลำดับเป็นอาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุท เสวร พุทหฺสบดี ราหู และศุภร ทั้งนี้อัฐเคราะห์ทั้ง ๘ ในแบบทักษาจะโคจรเวียนขวาเข้าครองทิศทั้ง ๘ ตามลำดับ คือ อีสาน บุรพา อาคเนย์ ทักษิณ หรดี ประจิม พายัพ และอุดร ดังแผนภูมิที่ ๑

แผนภูมิที่ ๑ แบบทักษาและอัฐิเคราะห์ทั้ง ๘ ประกอบกับทิศทั้ง ๘

๑ อาทิตย์ อีสาน	๒ จันทร์ บูรพา	๓ อังคาร อาคเนย์
๖ ศุกร์ อุดร		๔ พุธ ทักษิณ
๘ ราหู (พุธกลางคืน) พายัพ	๕ พฤหัสบดี ประจิม	๗ เสาร์ หริดี

เมื่อจัดลำดับอัฐิเคราะห์ตามแบบทักษาแล้วจึงได้กำหนดนามอัฐิเคราะห์ทั้ง ๘ เป็น ๑. ครุฑนาม ๒. พยัคฆนาม ๓. สิงหนาม (บางตำราเรียกว่าสีหนามหรือราชสีนาม) ๔. โสณนาม (บางตำราเรียกว่าสุนันขนาม) ๗. นาคนาม ๕. มุสิกนาม ๘. คชนาม และ ๖. อชันนาม ดังโคลงต่อไปนี้

อาทิตย์นามครุฑท้าว	ปักชี
จันทร์นามพยัคฆ์	เบียดเนื่อ
อังคารกล่าวนามมี	สิงหราช
พุธสุนันขโดยเชื้อ	ชาตินันเป็นนาม
พฤหัสบดีมุสิกนี้	นามหนู
ศุกร์อชันนามสุ	แพะพี
พระเสาร์อิศรเอกลง	นามนาค
อลุรินทร์ท่านชี	คชข้างนามแกลง

(พระสารประเสริฐ, ๒๕๓๘, น.๘๘)

ทั้งนี้นามอัฐิเคราะห์ทั้ง ๘ สามารถนำมาเขียนในแบบทักษาได้ดังแผนภูมิ

แผนภูมิที่ ๒ นามอัฐเคราะห์ทั้ง ๘

อาทิตย์ ครุฑนาม	จันทร์ พยัคฆนาม	อังคาร สิงหนาม
ศุกร์ อักษนาม		พุธ โสณนาม
ราหู คชนาม	พฤหัสบดี มุสิกนาม	เสาร์ นาคนาม

หลังจากกำหนดนามอัฐเคราะห์แล้ว ก็กำหนดอักษรต่างๆ ประจำนามอัฐเคราะห์ ประพิช สุธธบุตร (๒๕๑๓, น.๗๕-๗๖) กล่าวถึงลิลิตทักษิณพยากรณ์ ฉบับพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรี ที่ได้ทรงนิพนธ์กำหนดอักษรภาษาบาลี (ตามคัมภีร์เดิม) ประจำนามอัฐเคราะห์ที่ครองทิศต่างๆ ไว้ดังนี้

อะ อา อี อี อู อุ เอ โอ เอา อัม อ	อาทิตย์นามอิสาน
ก ข ค ฆ ง	จันทร์วารนามบูรพา
จ ฉ ช ฌ ญ	นามอังคารอาคเนย์
ฎ ฐ ฑ ฒ ณ	นามพุธทักษิณะ
ด ถ ท ธ น	นามเสาร์เหนือ
ป ผ ฝ ภ ม	พฤหัสบดีนามปัจฉิม
ย ร ล ว	นามราหูภูมิพายัพ
ส ห ฬ	นามศุกร์เหนือ

เนื่องจากตำราทักษิณเดิมเป็นภาษาบาลีซึ่งมีจำนวนสระและอักษรน้อยกว่าภาษาไทย ดังนั้นเมื่อเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย จึงได้มีการเพิ่มตัวอักษรประจำอัฐเคราะห์ให้ครบตามวรรณของอักษรไทย ดังนี้ ๑. ครุฑนาม ได้แก่ อ และสระทั้งหมด ๒. พยัคฆนาม ได้แก่ ก ข ค ฆ ง ๓. สิงหนาม ได้แก่ จ ฉ ช ฌ ญ ๔. โสณนาม ได้แก่ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ ๗. นาคนาม ได้แก่ ด ต ถ ท ธ น ๕. มุสิกนาม ได้แก่ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม ๘. คชนาม ได้แก่ ย ร ล ว และ ๖. อักษนาม ได้แก่ ศ ษ ส ห ฬ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๑๓, น.๖๓๐๘)

หลักสำคัญของการตั้งชื่อตามตำราทักษาคือการจัดอัฐเคราะห์ทั้ง ๘ ควบคุมไปกับระเบียบ ได้แก่ บริวาร อายุ เดช ศรี มูละ อุตสาหะ มนตรี และกาลกิณี (ประสิทธิ์ กิตติสิทโธ, ๒๕๓๓, น.๓๔) ทั้งนี้พระสารประเสริฐ (๒๕๓๘, น.๑๐๐-๑๐๑) เรียก “ระเบียบ” ว่า “ทักษา” ดังที่กล่าวว่า “อัฐเคราะห์ย่อมประกอบกันเป็นองค์สมบัติของผู้ที่เกิดมา ๘ ประการ คือ บริวาร อายุ เดช ศรี มูล อุตสาหะ มนตรี กาลกิณี เรียกว่า ทักษา” สำหรับการจัดอัฐเคราะห์ทั้ง ๘ เข้ากับระเบียบนั้น ต้องกำหนดอัฐเคราะห์ประจำวันเกิดให้ตรงกับบริวารเสมอ กล่าวคือ ผู้ที่เกิดวันใดให้ตั้งต้นนับวันนั้นเป็นบริวาร และอักษรประจำพระเคราะห์นั้นถือเป็นบริวารด้วย จากนั้นนับเวียนขวาตามเข็มนาฬิกาไปเป็น อายุ เดช ศรี มูละ อุตสาหะ มนตรี และกาลกิณี ตามลำดับ เช่น ผู้ศึกษาเกิดวันพุธกลางวัน ดังนั้นจึงนับพุธและอักษร ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ฌ เป็นบริวาร เสาร์และอักษร ด ต ถ ท ธ น เป็นอายุ พุธหัสบดีและอักษร บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม เป็นเดช ราหูและอักษร ย ร ล ว เป็นศรี ศุกร์และอักษร ศ ษ ส ห พ เป็นมูละ อาทิตย์และอักษร อ และสระทั้งหมด เป็นอุตสาหะ จันทร์และอักษร ก ข ค ฃ ง เป็นมนตรี อังคารและอักษร จ ฉ ช ซ ฌ ญ เป็นกาลกิณี ดังแผนภูมิที่ ๓

แผนภูมิที่ ๓ การประกอบระเบียบกับอัฐเคราะห์ประจำวันพุธกลางวัน

อุตสาหะ อาทิตย์ อ และสระทั้งหมด	มนตรี จันทร์ ก ข ค ฃ ง	กาลกิณี อังคาร จ ฉ ช ซ ฌ ญ
มูละ ศุกร์ ศ ษ ส ห พ		บริวาร พุธ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ฌ
ศรี ราหู ย ร ล ว	เดช พฤษบดี บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม	อายุ เสาร์ ด ต ถ ท ธ น

เมื่อจัดอัฐเคราะห์ของผู้ที่เกิดวันต่าง ๆ เข้ากับระเบียบตามหลักตำราทักษาแล้วสามารถสรุปได้ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ การประกอบระเบียบกับอัฐเคราะห์ของผู้ที่เกิดวันต่าง ๆ ตามตำราทักษา

วันเกิด ระเบียบ	อาทิตย์	จันทร์	อังคาร	พุธ กลางวัน	เสาร์	พฤหัสบดี	พุธ กลางคืน	ศุกร์
บรवार	อ และสรว ทั้งหมด	ก ข ค ช ง	จ ฉ ช ซ ฉ ณ	ภ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ	ด ต ถ ท ธ น	บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม	ย ร ล ว	ศ ช ส ห พ
อายุ	ก ข ค ช ง	จ ฉ ช ซ ฉ ณ	ภ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ	ด ต ถ ท ธ น	บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม	ย ร ล ว	ศ ช ส ห พ	อ และสรว ทั้งหมด
เดช	จ ฉ ช ซ ฉ ณ	ภ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ	ด ต ถ ท ธ น	บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม	ย ร ล ว	ศ ช ส ห พ	อ และสรว ทั้งหมด	ก ข ค ช ง
ศรี	ภ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ	ด ต ถ ท ธ น	บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม	ย ร ล ว	ศ ช ส ห พ	อ และสรว ทั้งหมด	ก ข ค ช ง	จ ฉ ช ซ ฉ ณ
มูละ	ด ต ถ ท ธ น	บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม	ย ร ล ว	ศ ช ส ห พ	อ และสรว ทั้งหมด	ก ข ค ช ง	จ ฉ ช ซ ฉ ณ	ภ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ
อุตสาหะ	บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม	ย ร ล ว	ศ ช ส ห พ	อ และสรว ทั้งหมด	ก ข ค ช ง	จ ฉ ช ซ ฉ ณ	ภ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ	ด ต ถ ท ธ น
มนตรี	ย ร ล ว	ศ ช ส ห พ	อ และสรว ทั้งหมด	ก ข ค ช ง	จ ฉ ช ซ ฉ ณ	ภ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ	ด ต ถ ท ธ น	บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม
กาลกิณี	ศ ช ส ห พ	อ และสรว ทั้งหมด	ก ข ค ช ง	จ ฉ ช ซ ฉ ณ	ภ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ	ด ต ถ ท ธ น	บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม	ย ร ล ว

ความหมายของระเบียบบั้นนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการตั้งชื่อตามตำราทักษา เพราะเชื่อกันว่าการเลือกใช้อักษรมาตั้งชื่อจะส่งผลดีแก่เจ้าของชื่อตามความหมายของระเบียบที่อักษรนั้นประจำอยู่ ยกเว้นกาลกิติเพียงอย่างเดียวที่ส่งผลร้าย จากการศึกษาการอธิบายความหมายของระเบียบของผู้รู้ต่าง ๆ อันได้แก่ ส. วัฒนเศรษฐ (๒๕๑๐, น.๓๑-๓๒) พิษณุเพทวงศ์ (๒๕๒๗, น.๔๒๓-๔๒๔) ประสิทธิ์ กิตติสิทโธ (๒๕๓๓, น.๓๔-๓๕) และเศก ดุสิต (๒๕๔๘, น.๑๖-๑๗) สามารถสรุปความหมายของระเบียบได้ดังนี้

บริวาร หมายถึง ตัวเองและคนรอบข้าง ซึ่งได้แก่ บุตร สามี ภรรยา มิตร สหาย และผู้อยู่ในปกครอง

อายุ หมายถึง สุขภาพร่างกาย ความมีอายุมั่นขวัญยืน

เดช หมายถึง ความมีอำนาจ ชื่อเสียง เกียรติยศ

ศรี หมายถึง ความดีงาม ความมีสง่า ความมีสิริมงคล และความมีทรัพย์สิน

มูละ หมายถึง รากฐานดั้งเดิมของวงศ์ตระกูล ทรัพย์สินมรดก

อุตสาหะ หมายถึง ความเพียร ความอดทน ความขยัน ความพยายามให้ เกิดผลสำเร็จ

มนตรี หมายถึง ตำแหน่งหน้าที่การงาน ผู้สนับสนุน ผู้อุปถัมภ์

กาลกิติ หมายถึง ความอับมงคล ความโชคร้าย ความเสื่อมเสีย ศัตรูและ อุปสรรคในการดำเนินชีวิต

การตั้งชื่อตามตำราทักษานั้นนิยมเลือกอักษรที่เป็นสิริมงคลประจำวันเกิดมาใช้ตั้งชื่อ เนื่องจากวันเกิดถือเป็นดวงชะตาประจำตัวของแต่ละบุคคลที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของพระเคราะห์ตามคติโหราศาสตร์ (ศัคนีเดชะ ธิรบุตร, ๒๕๓๙, คำนำ) ดังนั้นวันเกิดจึงมีความสำคัญกับบุคคลมาก ในการตั้งชื่อผู้ตั้งชื่อมักจะคำนึงถึงวันเกิดของเจ้าของชื่อเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเลือกอักษรที่เป็นสิริมงคลประจำวันเกิดตามความเชื่อตามตำราทักษามาใช้ในการตั้งชื่อ โดยชื่อบุคคลประเภทต่าง ๆ อันได้แก่ นามฉายาพระสงฆ์ พระนามเจ้านาย และชื่อบุคคลทั่วไป จะมีหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกอักษรที่เป็นมงคลมาใช้ในการตั้งชื่อแตกต่างกัน ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

๒. ตำราทักษากับหลักการตั้งชื่อของคนไทย

๒.๑ การตั้งนามฉายาพระสงฆ์

“นามฉายา” เป็นชื่อสำหรับพระสงฆ์ที่ได้จากการบวช ตั้งขึ้นเป็นภาษาบาลี โดยมีพระอุปัชฌาย์เป็นผู้ตั้งให้ สาเหตุที่ต้องตั้งนามฉายาขึ้นใหม่เป็นภาษาบาลีนั้นเป็นเพราะในการประกอบพิธีบวช พระคู่สวดคือพระกรรมวาจาจารย์และพระอนุสาวนาจารย์ จะต้องสวดกรรมวาจาเป็นภาษาบาลี และต้องมีกรกล่าวชื่อผู้บวชเป็นภาษาบาลีด้วย เพื่อประกาศให้คณะสงฆ์ทราบและลงมติให้ผู้บวชเป็นพระภิกษุโดยสมบูรณ์

นอกจากนี้การตั้งนามฉายายังตั้งขึ้นเพื่อให้ผู้บวชลืมเรื่องทางโลกแล้วหันมาระลึกถึงหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพราะนามฉายาส่วนใหญ่มีความหมายไปในทางธรรม (ส. วัฒนเศรษฐี, ๒๕๑๐, น.๗๑) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง “การศึกษาการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย” ของอำนาจ ปักษาสุข (๒๕๕๐) ที่พบว่าความหมายของนามฉายาที่พบมากที่สุดคือกลุ่มความหมายเกี่ยวกับเรื่องทางธรรม ทั้งนี้นามฉายาที่ได้รับถือเป็นชื่อในทางพระพุทธศาสนาที่ใช้เมื่อต้องการกล่าวถึงพระภิกษุอย่างเป็นทางการโดยจะใช้ควบคู่กับชื่อจริงของผู้บวช เช่น กล่าวถึงพระที่ชื่อ “อำนาจ” นามสกุล “ปักษาสุข” ซึ่งได้รับนามฉายาว่า “ฐานวโล” ว่า “พระอำนาจ ฐานวโล” เป็นต้น

สำหรับหลักเกณฑ์การตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับตำราทักษา^๑ นั้น จะพิจารณาอักษรประจำวันเกิดตามตำราทักษา โดยทั่วไปนิยมใช้อักษรวรรคบริวารขึ้นต้นนามฉายา สาเหตุที่นิยมใช้อักษรวรรคบริวารขึ้นต้นก็เนื่องจากเหตุผล ๒ ประการ คือ ประการแรก ต้องการให้รู้ว่าพระภิกษุรูปนั้นเกิดวันอะไร และประการที่ ๒ เมื่อเป็นพระภิกษุแล้วไม่ต้องการอำนาจ เพราะละจากอำนาจมาเป็นพระภิกษุแล้ว แต่ต้องการบริวารมากๆ เพื่อจะได้ปฏิบัติธรรมตามกันเท่านั้น (พระธรรมวโรดม, ๒๕๔๕, น.๗๒)

^๑ หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์นั้นมี ๔ ประการคือ วันเกิด วันบวช ชื่อ และนามสกุล แต่ที่เกี่ยวข้องกับตำราทักษามี ๒ ประการ ได้แก่ วันเกิดและวันบวช ทั้งนี้สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย” (อำนาจ ปักษาสุข, ๒๕๕๐) และ บทความเรื่อง “กลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย” (อำนาจ ปักษาสุข, ๒๕๕๒, น.๒๔๗-๒๗๙)

นอกจากนี้การตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ยังหลีกเลี่ยงการใช้อักษรวรรคกาลกิติ แต่ต้องยกเว้นสำหรับคนเกิดวันจันทร์ เพราะคนเกิดวันจันทร์มีอักษรวรรคกาลกิติ ได้แก่ สระต่าง ๆ ซึ่งการตั้งนามฉายาโดยไม่มีสระเข้าไปประกอบย่อมเป็นไปได้ ดังนั้นการตั้งนามฉายาสำหรับคนเกิดวันจันทร์จึงยอมให้มีสระประกอบได้ เพียงแต่ห้ามใช้ขึ้นต้นนามฉายาเท่านั้น (พระธรรมวโรดม, ๒๕๔๕, น.๗๒)

นอกจากจะพิจารณาอักษรวรรคบริวารประจำวันเกิดมาใช้ขึ้นต้นนามฉายา และหลีกเลี่ยงอักษรวรรคกาลกิติตามตำราทักขาแล้ว บางครั้งพระอุปัชฌาย์อาจพิจารณาวันบวชของผู้บวชโดยพิจารณาควบคู่กับตำราทักขา กล่าวคือ วันบวชถือเป็นวันสำคัญวันหนึ่งเทียบได้กับวันเกิด เป็นวันที่ผู้บวชจะเปลี่ยนสถานภาพจากฆราวาสไปเป็นพระภิกษุ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าวันบวชถือว่าเป็นวันที่ผู้บวชจะได้เกิดเป็นพระภิกษุเพื่อปฏิบัติศาสนกิจในทางพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้พระอุปัชฌาย์จึงอาจถือเอาวันบวชมาใช้เป็นเกณฑ์ในการตั้งนามฉายา โดยจะพิจารณาควบคู่กับหลักเกณฑ์ตามตำราทักขา ด้วยการนำอักษรวรรคบริวารประจำวันบวชมาใช้ขึ้นต้นนามฉายารวมทั้งหลีกเลี่ยงอักษรวรรคกาลกิติ ทั้งนี้พระอุปัชฌาย์จะพิจารณาใช้วันบวชเป็นเกณฑ์ในการตั้งนามฉายาใน ๒ กรณี (อานาจ ปักษาสุข, ๒๕๕๒, น.๒๕๒ อ้างจากพระศรีสุธรรมเวที, ๒๕๕๑) คือ

๑. ผู้บวชจำวันเกิดของตนไม่ได้ ดังนั้นพระอุปัชฌาย์จึงถือเอาวันบวชมาใช้เป็นเกณฑ์ในการตั้งนามฉายา โดยวันบวชนั้นมีความสำคัญเทียบเท่าวันเกิด คือเป็นวันที่ผู้บวชได้เกิดใหม่ในโลกของพระพุทธศาสนา เป็นพระภิกษุปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

๒. เมื่อมีการบวชหมู่ การตั้งนามฉายาตามวันบวชนับว่ามีความสะดวกเพราะมีหลักเกณฑ์ที่เข้าใจง่ายและไม่ต้องพิจารณาเป็นรายบุคคล

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์นั้นจะตั้งโดยใช้ภาษาบาลี ดังนั้นอักษรประจำนามอัฐเคราะห์ี่ตามตำราทักขาที่ใช้สำหรับการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์จึงมีแต่ภาษาบาลีเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับอักษรภาษาบาลีประจำนามอัฐเคราะห์ี่ในลิลิตทักขาพยากรณ์ ฉบับพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรีที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ยกเว้นอักษรประจำครุฑนามที่มีความแตกต่างกัน โดยพระธรรมวโรดมกล่าวถึงอักษรประจำครุฑนามไว้เพียง ๘ ตัว ได้แก่ สระพื้นฐานในภาษาบาลี คือ อะ อา อิ อี อุ ฐ เอ โอ (พระธรรมวโรดม, ๒๕๔๕, น.๕๕)

อักษรวรรคบริวาร อักษรวรรคกาลกิณีประจำวันเกิด/วันบวช และตัวอย่างนามฉายาประจำวันเกิด/วันบวชแต่ละวันเป็นดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ ตารางแสดงอักษรวรรคบริวาร อักษรวรรคกาลกิณีประจำวันเกิด/วันบวช และตัวอย่างนามฉายาประจำวันเกิด/วันบวชแต่ละวัน

วันเกิด/ วันบวช	อักษรวรรค บริวาร	อักษรวรรค กาลกิณี	ตัวอย่างนามฉายา		
อาทิตย์	อะ อา อี อี อุ อุ เอ โอบ ^๒	ส ห พ	อธิปญฺญ อุตฺตมสีโล	อานนฺโท เอกคฺคจิตฺโต	อินฺทโชโต โอบกฺกโม
จันทร์	ก ข ค ฆ ง ^๓	อะ อา อี อี อุ อุ เอ โอ	กนฺตมฺโม ฆนฺสโร	ขนฺติโร คเวสโก	
อังคาร	จ ฉ ช ฌ ญ	ก ข ค ฆ ง	จรวฺโต ฌานสุโก	จนฺทมฺโม ญานวฺโร	ชุตินฺธโร
พุธกลางวัน	ฎ ฐ ฑ ฒ ณ ^๔	จ ฉ ช ฌ ญ	ฐานวฺโต	ณฺฐิจฺโก	
พุธกลางคืน	ย ร ล ว	ป ฟ พ ภ ม	ยโสธโร วรวฑฺฒโน	รตนฺโชโต	ลกฺขิตฺตจิตฺโต
พฤหัสบดี	ป ฟ พ ภ ม	ต ถ ท ธ น	ปญฺญาวชิโร ภูริปญฺโญ	ผลญฺาโณ มหาวิริโย	พลวฑฺฒโน
ศุกร์	ส ห ฬ ^๕	ย ร ล ว	สุธมฺโม	หาสจิตฺโต	
เสาร์	ต ถ ท ธ น	ฎ ฐ ฑ ฒ ณ	ตปสีโล ธมฺมกาโม	ถาวรสทฺโธ นาถโก	ทนฺตจิตฺโต

^๒ อักษรวรรคบริวารที่เป็น อี และ อุ ไม่ปรากฏว่ามีการนำมาใช้ขึ้นต้นนามฉายา

^๓ อักษรวรรคบริวารที่เป็น ง ไม่ปรากฏว่ามีการนำมาใช้ขึ้นต้นนามฉายา

^๔ อักษรวรรคบริวารที่เป็น ฎ ฐ และ ฒ ไม่ปรากฏว่ามีการนำมาใช้ขึ้นต้นนามฉายา

^๕ อักษรวรรคบริวารที่เป็น ฬ ไม่ปรากฏว่ามีการนำมาใช้ขึ้นต้นนามฉายา

๒.๒ การตั้งพระนามเจ้านาย

การตั้งพระนามเจ้านายหรือพระนามของพระบรมวงศานุวงศ์นั้นก็มิมีหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับตำราทักษา โดยการตั้งพระนามเจ้านายจะใช้หลักเกณฑ์เดียวกับ การตั้งชื่อนามฉายาของพระสงฆ์ กล่าวคือ การตั้งพระนามเจ้านายจะนำอักษรวรรค บริวารประจำวันประสูติตามตำราทักษามาใช้ขึ้นต้นพระนาม (ส. วัฒนเศรษฐ์, ๒๕๑๐, น.๑๑๓) แต่เหตุผลที่เลือกใช้อักษรวรรคดังกล่าวแตกต่างกับเหตุผลของการตั้งนามฉายา ของพระสงฆ์คือ พระนามเจ้านายนิยมเลือกอักษรวรรคบริวารประจำวันประสูติมาใช้ ขึ้นต้นพระนามเนื่องจากเจ้านายนั้นมีเดชมียอำนาจอยู่แล้ว สิ่งที่ต้องการคือบริวาร จึง ถือเอาอักษรในวันประสูติวรรคบริวารมาตั้งพระนาม นอกจากนี้ก็คงใช้เป็นเครื่องเตือน ความจำให้รู้ด้วยว่าประสูติวันอะไร (ส. วัฒนเศรษฐ์, ๒๕๑๐, น.๑๑๓)

อนึ่ง ในกรกล่าวถึงการตั้งพระนามเจ้านาย ส. วัฒนเศรษฐ์ (๒๕๑๐) มิได้ กล่าวถึงการหลีกเลี่ยงอักษรวรรคกาลกิณี จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าการตั้งพระนาม เจ้านายให้ความสำคัญกับการเลี่ยงอักษรวรรคกาลกิณีในการตั้งพระนามเจ้านายหรือไม่ แต่จากตัวอย่างพระนามพบว่ามิมีทั้งพระนามที่ปรากฏและไม่ปรากฏอักษรวรรคกาลกิณี ในพระนาม เพียงแต่อักษรวรรคกาลกิณีเหล่านั้นจะไม่ปรากฏขึ้นต้นพระนาม

อักษรวรรคบริวารและตัวอย่างพระนามประจำวันประสูติแต่ละวันเป็นดัง ตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ ตารางแสดงอักษรวรรคบริวารและตัวอย่างพระนามประจำวันประสูติ
แต่ละวัน^๖

วันประสูติ	อักษรวรรคบริวาร	ตัวอย่างพระนาม
อาทิตย์	อ และสระทั้งหมด	พระเจ้าน้อยนางเธอพระองค์เจ้าอาทรทิพยนิภา พระองค์เจ้าอัศศานุกิต (กรมหมื่นอนุวัตน์จาตุรนต์) หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง
จันทร์	ก ข ค ผ ง	พระองค์เจ้ากิตติยากรวรัลक्षण (กรมพระจันทบุรีนฤนาถ) พระองค์เจ้าไขไชดวง หม่อมเจ้าคันทรรังษี
อังคาร	จ ฉ ช ซ ฌ ญ	พระองค์เจ้าจิตรเจริญ (กรมพระนริศรานุวัดติวงศ์) หม่อมเจ้าชัชวลิต หม่อมเจ้าเฉลิมศรีจันทร์ทต
พุธ ^๗	ย ร ล ว	พระองค์เจ้าวุฒิชัยเฉลิมลาภ (กรมขุนสิงหวิกรมเกรียงไกร) หม่อมเจ้ายาใจ หม่อมเจ้ารุจยากร
พฤหัสบดี	บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม	พระเจ้าน้อยนางเธอพระองค์เจ้าประไพพรรณพิลาศ หม่อมเจ้าผจงจรจิตร หม่อมเจ้ามาลากนก
ศุกร์	ศ ษ ส ห พ	พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ หม่อมเจ้าหัชชากร หม่อมเจ้าศุภาภรณ์
เสาร์	ด ต ถ ท ธ น	พระองค์เจ้าดิศวรกุมาร (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ) พระองค์เจ้าธานีนิวัต (กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร) หม่อมเจ้าถกลไกวัลย์

^๖ ดูตัวอย่างพระนามเจ้านายตามวันประสูติแต่ละวันเพิ่มเติมได้ในหนังสือ “บาทนุกรม
การตั้งชื่อและนามสกุล” (ส. วัฒนเศรษฐ์, ๒๕๑๐, น.๑๑๓-๑๒๔)

^๗ ส. วัฒนเศรษฐ์ สันนิษฐานว่าน่าจะประสูติวันพุธกลางคืน จึงใช้อักษร ย ร ล ว ขึ้นต้น
พระนาม

อนึ่ง สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรี (๒๕๐๙, น.๑๔๓) กล่าวถึงพระนามเจ้านายบางพระองค์ที่มีได้ใช้อักษรวรรคบริวารขึ้นต้นพระนาม อาทิ พระองค์เจ้าหญิงยิ่งเยาวลักษณ์ ที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรีทรงอธิบายว่าเป็นการใช้อักษรวรรคศรี คือ ย ขึ้นต้นพระนาม เนื่องจากประสูติวันพุธ เป็นต้น

กล่าวได้ว่าการตั้งพระนามเจ้านายนั้นนิยมใช้อักษรวรรคบริวารประจำวันประสูติขึ้นต้นพระนาม แต่ก็มีพระนามเจ้านายบางพระองค์ที่ใช้อักษรมงคลประจำวันประสูติในวรรคอื่น ๆ ขึ้นต้นพระนามด้วยเช่นกัน

๒.๓ การตั้งชื่อบุคคลทั่วไป

การตั้งชื่อบุคคลทั่วไปในสังคมไทยนิยมนำความรู้ตามตำราทักขามาใช้ เช่นเดียวกับ การตั้งนามฉายาพระสงฆ์ และการตั้งพระนามเจ้านาย แต่มีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือการตั้งชื่อบุคคลทั่วไปจะถือว่าอักษรประจำอัฐเคราะห์ที่เป็นมงคลตามระเบียบของตำราทักขานี้ ได้แก่ อักษรวรรคบริวาร อายุ เดช ศรี มูละ อุตสาหะ และมนตรี^{๑๖} เว้นเพียงอักษรวรรคกาลกิณีเท่านั้นที่ถือว่าไม่เป็นมงคลแก่เจ้าของชื่อ แต่อักษรวรรคที่ถือว่าเป็นสิริมงคลยิ่งและนิยมใช้ขึ้นต้นชื่อคืออักษรวรรคเดชและอักษรวรรคศรี ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะใช้อักษรวรรคเดชขึ้นต้นชื่อผู้ชาย และใช้อักษรวรรคศรีขึ้นต้นชื่อผู้หญิง ดังที่เสฐียรพงศ์ วรรณปก (๒๕๒๔, น.๑๑) กล่าวว่า “ชื่อฆราวาสหรือชื่อชาวบ้านทั่วไปต้องตั้งตามเพศ เพศชายให้เอาอักษรวรรคเดชตัวใดตัวหนึ่งนำหน้าชื่อ เพศหญิงให้เอาอักษรวรรคศรีตัวใดตัวหนึ่งนำหน้าชื่อ”

อย่างไรก็ตาม พิษณุเพทวงศ์ (๒๕๒๗, น.๔๒๔) มีความเห็นว่าชื่อผู้ชายนั้นให้ใช้อักษรวรรคอุตสาหะหรือมนตรีขึ้นต้น จากนั้นตามด้วยเดชและศรีตามลำดับ

อนึ่ง เนื่องจากตำราทักขานี้เดิมเป็นภาษาบาลีซึ่งมีจำนวนสระและอักษรน้อยกว่าภาษาไทย ดังนั้นในการตั้งชื่อทั่วไปจึงได้มีการเพิ่มตัวอักษรประจำอัฐเคราะห์ให้ครบตามวรรคของอักษรไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

^{๑๖} ดูสรุปเปรียบเทียบและอักษรประจำอัฐเคราะห์ของผู้เกิดวันต่าง ๆ ตามตำราทักขานี้ที่ตารางที่ ๑

ตัวอย่างชื่อผู้ชายและชื่อผู้หญิงที่ใช้อักษรมงคลตามตำราทักษา โดยเว้นอักษรวรรคกาลกิณีประจำวันเกิดแต่ละวันเป็นดังตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔ ตารางแสดงตัวอย่างชื่อผู้ชายและชื่อผู้หญิงที่ใช้อักษรมงคลตามตำราทักษา โดยเว้นอักษรวรรคกาลกิณีประจำวันเกิดแต่ละวัน

วันเกิด	อักษรวรรคกาลกิณี	ตัวอย่างชื่อ ^{๙๙}					
		ผู้ชาย			ผู้หญิง		
อาทิตย์	ศ ษ ส ห พ	อชิรวิทย์ จิตติภรณ์	กวินเทพ ธีร์ธวัช	ชิติพัฒน์ โกควินท์	อรรธมา ฐิติวรดา	กวินทรา นันทินุช	จิตติภักดิ์ พิชญภา
จันทร์	อ และสระ ทั้งหมด ^{๑๐}	กนต์ธร ตรรกพล	ชยพล ปวร	ณัฐณัย ยศวร	กชวรรณ นรมน	ชลกร ปวันพัสดร์	ณัฐวลัญช์ ศตพร
อังคาร	ก ข ค ฆ ง	ชวิน พีร์	ฐานพัฒน์ วุฒินันท์	ธีรเมธ ศาสด	ญาณิศา มณีญา	ฐิตา วรรณรสา	นภัตสร สุชญา
พุธกลางวัน	จ ฉ ช ซ ฌ ญ	ณัฐนนท์ รวินท์	นิตพงษ์ ศุภาวัฒน์	ปกรณ์ อรรถนนท์	ณัฐวรา รดา	ทิพย์รดา ศศิพิมพ์	ปุณยภา อาทิมา
พุธกลางคืน	บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม	วีรณัย กัณดินันท์	สิริวิชญ์ จิรายุ	อริวัฒน์ ธัช	รินรดี กานต์รวี	สุกฤตา จิดนิจุทา	อนุสสร นิชาวีรย์
พฤหัสบดี	ด ต ถ ท ธ น	ภากร อภิณัฐ	รัชพล กฤษณ์	สหภาค จิรัฐ	ปวริศา อรัศยา	รุจิพัชร เขมจิรา	สรัญญา จิรชยา
ศุกร์	ย ร ล ว	สุนตธี ัชชพิสิฐ	อดิเทพ ดนุพัฒน์	คณธัช พศิน	สาธิตา ชัยญา	อัษฎชนก นิธิดา	กัณฐิกา พนิตนันท์
เสาร์	ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ	ธนกร ศิลา	ปวีร์ อาชวิน	วันชนะ กฤตณัย	นันท์ธิรา สุธาสิณี	มนัสนันท์ อรสุธี	รัญชิตา ขวัญจิรา

^{๙๙} ชื่อที่ทำตัวเข้มคือชื่อที่ขึ้นต้นด้วยอักษรวรรคเดชสำหรับชื่อผู้ชาย และอักษรวรรคศรีสำหรับชื่อผู้หญิง

^{๑๐} ไม่หันอากาศอนุโลมให้ใช้ได้

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชื่อผู้ชายและชื่อผู้หญิงสามารถนำอักษรที่เป็นมงคลประจำวันเกิดแต่ละวันตามตำราทักษาไม่ว่าจะเป็นอักษรวรรคบริวาร อายุ เดช ศรี มูละ อุตสาหะ และมนตรี มาใช้ตั้งชื่อได้ อย่างไรก็ตามแต่ละชื่อจะไม่ปรากฏอักษรวรรคกาลกิณี เนื่องจากถือว่าเป็นอักษรที่ไม่เป็นมงคล อาจส่งผลให้เจ้าของชื่อมีความทุกข์หรือมีอุปสรรคในการดำเนินชีวิตได้

กล่าวโดยสรุป ตำราทักษาเป็นตำราทางวิชาโหราศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อการตั้งชื่อของคนในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ส่วนหนึ่งของตำราทักษาได้กล่าวถึงการตั้งชื่อซึ่งเป็นโหราศาสตร์ขั้นพื้นฐานที่คนไทยรู้จักและนิยมปฏิบัติสืบกันมา คนไทยนำความรู้เกี่ยวกับการตั้งชื่อตามตำราทักษามาปรับใช้กับการตั้งชื่อบุคคลประเภทต่างๆ อันได้แก่ นามฉายา พระสงฆ์ พระนามเจ้านาย และชื่อบุคคลทั่วไป ทั้งนี้เพื่อความ เป็นสิริมงคลแก่เจ้าของชื่อ อีกทั้งยังเป็นการหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่เป็นมงคลอันอาจเกิดขึ้นกับเจ้าของชื่ออีกด้วย

บรรณานุกรม

- ณาดา อรุณเวช. (๒๕๔๒). *หลากหลายชื่อในชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: เพื่อนดี.
- ทวี พลรัตน์, ชุมพล อนุกานนท์, และกัณหา ชาน้อย (ผู้รวบรวม). (๒๕๔๑). *เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาพระอุปัชฌาย์ โครงการประชุมสัมมนาพระอุปัชฌาย์ พ.ศ. ๒๕๔๑* (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ธ. ธรรมศรี. (๒๕๑๙). *คู่มือคู่มืออุปัชฌาย์*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬารัตนบรณคาร.
- ธรรมวโรดม, พระ. (๒๕๔๕). *คู่มือพระอุปัชฌาย์* (พิมพ์ครั้งที่ ๗). กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการดำเนินการฝึกซ้อมอบรมพระอุปัชฌาย์ส่วนกลาง.
- ประพิช สุทธบุตร. (๒๕๑๓). *คัมภีร์ทักษาเจ้าฟ้า*. กรุงเทพมหานคร: เกษมบรรณกิจ.
- ประสิทธิ์ กิตติสิทธิ์. (๒๕๓๓). *ทฤษฎีการตั้งชื่อ*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬารัตนบรณคาร.
- พ. สุวรรณ. (๒๕๓๘). *ตั้งชื่อดีมีความสุข*. กรุงเทพมหานคร: สร้อยทอง.
- พลุลวง. (๒๕๔๖). *๗ ความเชื่อของไทย (คติสยาม)* (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.
- พิทักษ์มนตรี, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวง. (๒๕๐๙). *ลิลิตทักขยพยากรณ์*. พระนคร: บรรณาคาร.
- พิษณุเพทางค์. (๒๕๒๗). *ตำราพรหมชาติฉบับชาวบ้านและนรลักษณ์พยากรณ์* (พิมพ์ครั้งที่ ๖). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานหอสมุดกลาง ๐๙.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๑๓). *สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (เล่ม ๑๐ ฉันท-เชียงราย)*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- วิรัช ศิริวัฒนะนาวัน. (๒๕๔๔). *การศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาภาษาไทย.
- ศักดิ์เดช ธิรบุตร. (๒๕๓๙). *เลข ๗ ตัว พยากรณ์ชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: กังหัน.
- เศก ดุสิต. (๒๕๔๘). *ชุมนุมทักขย*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ส. พลายน้อย. (๒๕๔๗). *สิริมงคล*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์คำ.
- ส. วัฒนเศรษฐ. (๒๕๑๐). *ปทานุกรมการตั้งชื่อและนามสกุล*. พระนคร: เกษมบรรณกิจ.
- ส. ศิวรักษ์. (๒๕๓๗). *โหราศาสตร์กับการพัฒนาประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- สมชาย สำเนียงงาม. (๒๕๔๕). *ลักษณะภาษาที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับสิริมงคลและกาลกิณีในชีวิตของคนไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, สาขาวิชาภาษาไทย.
- สารประเสริฐ, พระ. (๒๕๓๘). *โลกธาตุ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขานุการนายกรัฐมนตรีย, สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ.
- สุภาพรณ ณ บางช้าง. (๒๕๒๗). *การใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (๒๕๒๔). *ชื่อนั้นสำคัญไฉน*. กรุงเทพมหานคร: ปิยะสาส์น.

_____. (๒๕๔๖). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการตั้งชื่อ* (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพมหานคร: ชันดีการพิมพ์.

_____. (๒๕๕๐). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการตั้งชื่อ และวิธีตั้งชื่อตามหลักทฤษฎีและตามตำราเลขศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ ๕). นครปฐม: ระฆังทอง.

โสฬสเวท. (๒๕๒๕). *มงคลนามและการตั้งชื่อ*. กรุงเทพมหานคร: แพรวพิทยา.

อำนาจ ปักษาสุข. (๒๕๕๐). *การศึกษาการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาภาษาไทย.

_____. (๒๕๕๒). *กลวิธีการตั้งนามฉายาของพระสงฆ์ไทย*. *อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*,
๑๑ (ฉบับที่ ๑), ๒๔๗-๒๗๙.